„A tanárok felelőssége hatalmas"

A Global Teacher Award oktatási innovációs nagydíjasával, *Jukka Sinnemäki*vel Lázár Csilla beszélget

Jukka Sinnemäki, a finnországi Jyväskyläi Keresztény Iskola innovatív tanára nem ismeretlen a *Magiszter* olvasói számára, tavalyi 2. lapszámunk *Esemény* rovatában egy Csíkszeredában tartott előadása kapcsán írtunk pedagógiai szemléletéről. Az alábbi, Sinnemäki pedagógiai gyakorlatát közelebbről bemutató interjú részben már a világjárvány idején készült.

Jukka Sinnemäki

– Tornagyűrűk, bokszzsák, függőágy, zöldfal, fitnesz szőnyeg és futópad – ezek az ön osztálytermében található berendezési tárgyak meglehetősen szokatlanok egy tanteremben. Nem csoda, hogy az osztályát bemutató rövid videókra a közösségi médiában már vagy hétmillióan voltak kíváncsiak világszerte. De hogyan viszonyul a pedagógus szakma az újításaihoz?

– Iskolánkat nemrég díjazták a közép-finnországi sportgálán mint a 2019-es év „legmozgékonyabb", gyermekeket mozgásra ösztönző intézményét. Az oklevélben, melyet ez

alkalomból kaptunk, többek között ez áll: „*A Jyväskyläi Keresztény Iskolában célirányos, tudatos, a gyermekek életminőségét és az ezt elősegítő készségek fejlesztését ösztönző munka folyik. A megfelelő mennyiségű testedzést és a jó fizikai erőnlétet a tanulás és az iskolai motiváció előfeltételének tekintik. Nem érik be a testmozgás szükségességének hirdetésével, hanem konkrét példákkal tanítják a gyermekeket arra, hogyan vállaljanak felelősséget saját jobb életminőségükért.*" De a gyermekek jóllétét befolyásoló tényezők természetesen nem redukálhatók a változatos környezeti ingerekre.

– *Hogyan kerültek az első eszközök az osztályba?*

– Én magam is aktív sportoló vagyok, versenyszerűen is sportoltam, mindig is izgattak a versenyhelyzetek, kihívások. Húsz évvel ezelőtt akadt egy szokatlan kihívóm, egy gyermek, aki arra kért, versenyezzünk húzódzkodásban. Nem intéztem el a dolgot egy vállrándítással, hanem még azon a hétvégén beszereltem egy húzódzkodó állványt az osztályba. Hétfőn kezdődhetett a verseny! Hirtelen több gyermek is kedvet kapott a játékhoz. A tanulók lelkesedését látva a következő héten az osztályterem egy részét berendeztem különféle edzőeszközökkel.

Jukka Sinnemäki osztályának tanterme

– *És a függőágy?*

– A függőágy nyugalmat és koncentrációt lehetővé tevő alkalmatosság, az a szerepe, hogy olvasásra ösztönözze a gyermekeket. A sportszerek célja pedig az, hogy a gyermekek megtanulják, hogyan szabályozzák a tevékenységeik ütemét, mert ezzel jelentősen

befolyásolhatják az életminőségüket. Például csendes feladatmegoldás, önálló tanulás közben nyújtózhatnak párat, végezhetnek néhány edzőgyakorlatot, amennyiben ezzel nem zavarják a társaikat, nem lesz hangzavar, és a nyugodt tanulási légkör nem látja kárát. A saját tanulási ritmusuk kialakítását és ezzel a saját jóllétükért való felelősséget tanulják ezekkel az eszközökkel. Ma már globálisan érvényes, bizonyított tény, hogy a gyermekek nem tudnak 10–15 percnél hosszabb ideig koncentrálni intenzíven. Természetükből adódóan aktívak, és ez így van rendjén, még akkor is, ha tudjuk, hogy a tanuláshoz elengedhetetlen a csend, a koncentráció. Ennek a látszólagos ellentmondásnak a feloldására alkalmas módszer, amit az osztálytermemben is láthatnak, ahol természetes módon „töltődnek fel" a gyerekek azáltal, hogy időnként mozoghatnak egy nagyon rövid ideig. Bebizonyosodott, hogy ez jó hatással van a tanulásra és a koncentrációra.

– Minden, a gyermekek által jónak vélt eszköznek, tárgynak helye lehet az osztályteremben?

– Ezeket az eszközöket a gyermekek megtanulták hatékonyan és felelősségteljesen használni, és engem is arra ösztönöznek, hogy további újításokon gondolkodjam, további ötleteket valósítsak meg. De természetesen vannak szigorú használati kritériumok. Elemezzük az eszközök hatását, és csak ha beválnak, akkor tartjuk meg őket. Voltak olyan eszközök is, amelyek nem váltották be a reményeinket, ezeket kivittük az osztályból.

– A gyermekek jólléte iránti elköteleződés nagyfokú, kölcsönös bizalmat feltételez. Korlátlan mértékben meg lehet bízni a diákok kezdeményezéseiben?

– A jóllét a bizalomra épül. A diákoknak engedélyezett nagyobb önállóság, több önrendelkezés, valamint a tanulásba beillesztett rövid mozgásszünetek egyértelműen jó hatással voltak az ebben az osztályban tanulókra: jobban tudnak összpontosítani, szolidárisabbak lettek, jobbak lettek a tanulási eredményeik, hatékonyabb lett a munka. Amikor rövid időre abbahagyják a tevékenységüket, reflektálnak önmagukra, és újra

tudnak összpontosítani. Az osztályteremben a jóllét biztosítása, erősítése a bizalommal kezdődik. Biztonságos légkörben minden gyermeknek lesz bátorsága, hogy különleges, sajátos egyéniségét felvállalja. Ha félnek, ha nem mernek beszélni, ha aggódniuk kell a külsejük miatt az osztályban, a gyermekek arra kényszerülnek, hogy igazi arcukat rejtegessék. Ezekkel a jelenségekkel minden tanárnak szembe kell néznie, még mielőtt a tanterv szerinti tanításba belekezdene.

– A nálunk legtöbben úgy gondolják, az iskola mégiscsak elsősorban a tanulás, a tudásszerzés helye. Ezt hogyan látja?

– A tanulás nem állhat csupán iskolai tananyagok, diszciplínák tanulmányozásából. Ellenkezőleg, a tanulás egy összetett folyamat, amely magába foglalja – a szellemi munka mellett – a megfelelő mennyiségű mozgást, a feltöltődést, a pihenést, az alvást, az egészséges táplálkozást és a társas élményeket is. A jóllét a tanulás alapja. Ez ad erőt a megpróbáltatások, a nehézségek elviseléséhez. A család és az iskola egyaránt fontos szerepet játszik a gyermekek jóllétének kialakításában. Az iskolának természetesen nincs valós autoritása a család felett, azonban van „morális ereje", amellyel a tanulókat rábírhatja, hogy egészségesebb életmód mellett köteleződjenek el még gyermekkoruk, tinédzserkoruk „képlékeny" időszakában. Ugyanakkor vannak olyan gyermekek, akik számára az iskola lehet az egyetlen hely, ahol személyiségüket építhetik, ahol biztonságban vannak, ahol olyan felnőttek veszik őket körül, akikben bízhatnak. Már emiatt sem lehet az iskola célja csupán az ismeretek közvetítése. Az iskola mint intézmény nagyobb szerepet vállalhatna (nagyobb szerepet kellene vállalnia) a társadalmi kirekesztés aggasztó növekedésének megállításában. A Finn Országos Számvevőszék számításai szerint egy iskoláskorú gyermek társadalmi kirekesztéséből (iskolaelhagyásából) adódó költség egy átlagos élettartam alatt egymillió euróra halmozódik. Vagyis a társadalmi kirekesztés hatalmas

anyagi terhet is rak a társadalomra. A statisztikák azt mutatják, jelenleg közel 900 000 finn él a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázatának kitéve. Az oktatás előtt álló elsődleges kihívás tehát – a teljesítményközpontú kultúra realitásai között – az, hogy miként juttathatjuk el minden egyes gyermekhez azt az üzenetet, hogy ők mindannyian lényegileg értékesek, függetlenül attól, hogy milyen az iskolai teljesítményük, és milyenek a teszteredményeik. Továbbmenve, a gyermekek belső, lényegi, létezésükből fakadó értékeiből áll össze egyedi személyiségük, és ennek megkérdőjelezhetetlen értékként való elismerése a jóllétük megvalósításának alapköve.

– Ennek támogatására ön ki is dolgozott egy digitális eszközökkel megvalósított mérési rendszert, amely konkretizálja és vizualizálja a tanulók napi rutinját és életminőségét. Mi volt a célja?

– Ezt a saját rendszert több országban is teszteltük, és úgy láttuk, az életmódváltoztatás hatékony eszköze lehet. Ugyanakkor – mivel ez természetesen mindig a szülők engedélyével és bevonásával történt – pozitív és konstruktív módon, de mégiscsak provokálni szerettem volna a szülőket a gyermeknevelési elveik és a felelősségük átgondolására. A hektikus életritmus a mai családok egyik nagy veszedelme. Vannak kutatások, melyek szerint a szülők napi kevesebb, mint fél órát töltenek a gyerekeikkel…

– Mi a tanárok különleges felelőssége ebben a jólléti modellben?

– A tanárok felelőssége hatalmas, legelőször is az osztályhangulatot illetően. Elengedhetetlen, hogy a tanár hiteles legyen, legyen bátorsága felvállalni önmagát, akár saját sérülékenységét is. Ilyen értelemben a tanár és a diák igen hasonló helyzetben vannak az osztályban.

– Azt látjuk, hogy a „jóllét pedagógiája" nagy visszhangra talált világszinten. 2019-ben önt beválasztották a világ leghaladóbb gondolkodói, nevelői közé, akik számára a gyermekek jólléte a legfontosabb. 2018-ban a Global Teacher Prize („A Világ Legjobb Tanárai") versenyre nevezték, és be is került az ötvenfős dubai döntőbe. 2019-ben a Global Teacher Award (Globális Tanári Díj) innovációs nagydíját nyerte el Újdelhiben. Úgy gondolja, a munkája valamilyen globális trendbe is illeszkedik?

– A jóllét iskolai jelentősége a közeljövőben várhatóan mindenhol növekedni fog a világon. Ez a tendencia a tantervekben is meg fog nyilvánulni nemsokára, főleg hogy a jelenlegi tantervek változtatásra szorulnak. Finnországban például a jövő iskoláját illetően a diskurzus túlságosan a tananyagra és az új technológiák használatára terelődött, pedig a jóllétre irányuló készségek kulcsfontosságúak a jövő szempontjából, és az oktatással foglalkozó közösségek kezdik ezt felismerni a világ minden táján. Iskolai kontextusban például az érzelmek jelentésének és jelentőségének megértése egyre fontosabbá válik.

– Finnországot a jó PISA eredmények miatt szokták méltatni, mások meg szóvá teszik, hogy az utóbbi időben Finnország néhány hellyel lejjebb csúszott a PISA-ranglétrán. Mit gondol erről?

– Engem nem a pillanatnyi eredmények, hanem a hosszútávúak érdekelnek, a gyermekek utánkövetése. Hogy például mi történik a különböző eredményeket elért gyermekekkel öt évvel a PISA teszt elvégzése után… Milyen készségek, milyen morális elvek és értékek határozzák meg a diákok elkövetkező választásait? Én mindig is szerettem volna meghatározó szerepet játszani a diákjaim és az ő családjaik jövőjének biztosításában. Ehhez felelősségtudatra, kötelességtudatra kellett őket nevelnem. A PISA kapcsán feltehetjük a kérdést: Az igazi sikeres élet vajon a gyorsan és könnyen elérhető, tesztekkel mérhető tanulás eredménye? A kortárs iskolakultúra, amely legtöbb nyugati jóléti társadalmat ma meghatároz, úgy tűnik, megfeledkezett a kemény munka és a kitartás fogalmáról. A gyermekeket arra szoktattuk, hogy mindent késedelem nélkül megkapnak, minden könnyen és gyorsan történik, nem kell erőlködni, áldozatokat hozni. A jelenlegi iskolakultúra túlságosan felmagasztalja a gyors feladatmegoldással elérhető teljesítményt. Ezzel szemben én a munkaerkölcs fogalmát hangsúlyozom, az állhatatosság és eltökéltség fontosságát, amelyeket a finn „sisu" fogalma tömörít. Azt hiszem, csak ha kitartunk, ha nem adjuk fel, ha nem alkuszunk meg, akkor juthatunk el a sikerig. A korábban említett húzódzkodós kihívásra utalnék vissza. A kihívás elindított egy addig ismeretlen sportolási attitűdöt a gyermekek között, és ezzel egy pozitív spirált generált. Amikor a Kuntokauppa.fi cég megígérte, futópadot adományoz az osztálynak, ha a húzódzkodások összesített száma az osztályban meghaladja a célként kijelölt számot, a gyermekek rájöttek, minél többet edzenek, annál jobbak az eredmények. Ez a „próbálkozni kell!" hozzáállás, az energiabefektetés szükségességének a felismerése spontán módon átszivárgott a tanulmányi eredményekre is.

– A Jyväskyläi Keresztény Iskola tanáraként hogy látja, mennyire fontos összetevője a spiritualitás a jóllétnek?

– A jóllétnek számos összetevője van. Hálás vagyok a lehetőségért, hogy a Jyväskyläi Keresztény Iskola tanáraként keresztény értékeket közvetíthetek, taníthatok. A spiritualitás szerves része az iskolánk jóllét-felfogásának, amely tükröződik a tanári kar által közösen vallott erős értékrendben is. A keresztségnek minden dimenziót át kell hatnia. Elsősorban persze iskola vagyunk, de olyan iskola, amely keresztény világnézetet támogat és erősít. Az értékek iskolai átadásának leghatékonyabb eszköze mindenkor a tanári magatartás és példa. Ez az elv egyaránt érvényes a keresztény és nem keresztény iskolákra. A legjobb keresztény példa, amit adhatunk, ha a munkánkat a lehető legjobban végezzük. Nem arról van szó, hogy erőnket meghaladó munkát vállaljunk, vagy a kiégésig hajtsuk magunkat. Egyszerűen tennünk kell a dolgunkat, a tőlünk telhető legjobban.

– A „jóllét nagyköveteként" miképpen gondoskodik saját maga jóllétéről?

– Leginkább a család és a sport segítenek feltöltődni, illetve az otthoni, ház körüli munka a három gyerekkel. Szeretek kétkezi munkát végezni. Már számos játszóhelyet és sportolásra alkalmas eszközt fabrikáltam a hátsó udvarban a fiaimnak. Tegnap például fúrógéppel és sarokcsiszoló géppel „szórakoztam". A táplálkozásomra és az alvásminőségemre is jobban odafigyelek. Amíg fiatal voltam, sokat dolgoztam éjszaka, de ez

ma már, középkorba jutva, nem nagyon megy. Egészséges életmódot hirdető tanárként visszatetszést keltenék, ha kialvatlanságtól karikás szemmel jelennék meg az iskolában. Ugyanakkor az életem tartós alapja az istenhit: a remény, az ígéret, a megváltás, amit a keresztény hitben találtam meg. Van élet hit nélkül, de nincs örök élet.

– Hogyan élte meg a Covid-19 járvány miatt Finnországban is elrendelt teljes iskolabezárást? Volt lehetősége a gyermekek jóllétéről gondoskodni a távoktatás időszakában?

– Természetesen sokkal nehezebb volt a gyermekekre odafigyelni a távolból. Megszoktam, hogy testbeszédből, arckifejezésekből sok mindent megértek a gyermekekről, akár szavak nélkül is. Ez természetesen hiányzott, ugyanakkor a gondoskodás új formái kaptak fontos szerepet. Naponta elérhető voltam számukra, a délelőtt folyamán bármikor elérhettek telefonon, üzenetben WhatsAppon stb. Sokan kerestek is, mások meg jelezték, hogy már a tudat, hogy elérhető vagyok, nagyon fontos számukra. Hívtak is, elég gyakran, főként az otthoni nehézségekkel küzdő gyermekek… Ők hálából a támogatásomért olyan mértékben igyekeztek a tanulással, hogy egyeseknek még jobb minősítést is tudtam adni, mint a korábbi, osztálytermi munkájukra. Az iskola és az otthon a gyermek jóllétének pillérei, és nagyon fontos, hogy ezen pillérek egymást kiegyensúlyozzák.

– Mennyit dolgozott a korábbiakhoz képest ebben az időszakban, és ebből mennyi időt töltött a gyermekekkel való személyes kapcsolattartással?

– Napi egy-másfél órát csoportosan beszélgettünk az osztályommal, ahol osztálytanító vagyok, ezen kívül kisebb csoportokban és egyénileg is, ahogyan ők igényelték. Az első hetekben nagyjából 30%-kal több időt dolgoztam minden nap, mintha iskolában lettem volna, de a későbbiekben a rutinnal sikerült ebből lefaragni.

– Tanórákat tartott, vagy csak beszélgettek?

– Mindig azzal kezdtem, hogy meghallgattam őket. Választhattak, hogy szóban vagy szöveges üzenetben, chatben mondják-e el, mi van velük. A tanárok gyermekek iránti felelőssége ugyanúgy érvényes volt a távoktatás idején is, ezért mindennél fontosabb volt tudnom, hogyan érzik magukat, milyen az életük. Csak ezután jöhetett a tanulás. Google Classroomot használtunk, a kérdéseiket – egyénileg vagy csoportban – ott is bármikor feltehették. Illetve időnként bevontam a szülőket is a beszélgetésekbe, sok szülő szintén otthon volt ebben az időszakban. Ha szükség volt rá, egyénileg is mentoráltam a szülőket, hogy jobban tudják a gyermekeik tanulását támogatni.

– Ebben az osztályban, ahol ennyire fontos a mozgás, sikerült a gyermekeket otthoni mozgásra bírni?

– A testnevelés tekintetében fontos volt megtalálni az egyensúlyt a gyermekek iránti bizalom és a számonkérés között. Mindig adtam választási lehetőséget nekik: végezhettek otthoni gyakorlatokat, elmehettek biciklizni vagy szaladni, de fontos volt, hogy mindig kapjak visszajelzést. Például arra kértem őket, fotózzanak le néhány, egymástól elég távol eső hidat az adott napon. Használhattak mozgásfigyelő alkalmazásokat is visszajelzésre, de mindig vigyáztam arra, legyen valamilyen valós választási lehetőségük.

– A gyermekeknek vajon hiányzott az egészséges iskolai ebéd?

– Az iskolák gyermekétkeztetésre vonatkozó kötelezettsége érvényben maradt a járvány idején is, folyamatosan biztosítottak ebédcsomagot: heti egy alkalommal a szülők az iskola előtt felállított asztalokról elvihettek egy hétre elegendő alapélelmiszert, tejet,

vajat, tésztaféléket, előre összecsomagolva. A szülők 90%-a élt is ezzel a lehetőséggel. Ez a járványhelyzet is megmutatta, hogy az iskola nem csupán tudásszerzésre való, hanem a gyermek egész lényére hatással van: itt kialakuló társas kapcsolataiból merít erőt, és sok gyermek csak az iskolában van igazán biztonságban. Ha nincsen az iskola, a szociális ellátórendszerek terhelése megsokszorozódik.

– Mire világított rá a járványhelyzet a tanárokat illetően?

– Megmutatta, mennyire hamis illúzió, hogy a pedagógus, ha megfelelő szakképzésben részesült, ha „elég" tapasztalatot szerzett, ha elérte a legmagasabb pedagógia fokozatot, akkor „leállhat", nincs szüksége további tanulásra. Ha egy tanár odaadással van a munkája iránt, soha nem hagyhatja abba a kísérletezést és a tanulást. Ebben a helyzetben mindannyiunknak kísérleteznünk kellett, különféle módszereket és megközelítéseket kipróbálni, hogy az eltérő helyzetben levő gyermekeket elérjük, motiváljuk. Az egyéni bánásmód során sok gyermek „páncélja" alól olyan értékek kerültek elő, melyek az iskolai környezetben, csoportnyomás alatt talán ki sem derültek volna. Az én mottóm, miszerint „*a tanulás feltétele, hogy meglássuk a gyermekeben a láthatatlant*", ebben az időszakban még mélyebb értelmet nyert: sohasem lehet leállni azzal, hogy jobban, mélyebben, többet megértsek a gyermekekből.

– Sok pedagógus azért aggódhat, hogy az egyéni munka mellett nem marad idő tudás átadásra, a tanterv által megkövetelt tartalmak átadására…

– Az lenne a javaslatom mindazon pedagógusok számára, akik a tudás átadását a készségek fejlesztésénél fontosabbnak tartják, hogy próbálják maguk vagy akár mások számára (lehetne erre iskolai alkalmat teremteni) definiálni, *mit értenek tudásátadáson*,

hogyan történik a tudás átadása, mi a tanár és mi a diák szerepe ebben a folyamatban, hogyan mérhető a tudás, és milyen hosszú távú eredmények következnek a tanterv által megkövetelt tartalmak „leadásából”… Én mindenki véleményét maximálisan tiszteletben tartom, de a véleményünket fontos végiggondolnunk, teljes meggyőződéssel képviselnünk. Nem állítom, hogy az én megközelítésem az „egyetlen üdvözítő út”, de szeretném jelezni, hogy hosszú távon is szoktam követni, hogy mi történik a diákjaimmal. Például tegnap kaptam a hírt, hogy a „jólléti” pedagógiai programomban részt vevő két diákot (akik az általános iskolát az osztályomban járták) a középiskolai eredményeik és egy interjú alapján, felvételi vizsga nélkül vettek fel Tampere egyik legrangosabb mérnöki egyetemére. Pedig ott csak egészen kivételes esetekben szoktak eltekinteni a felvételitől…

– Mi várható ősszel? Mire készüljenek a pedagógusok?

– A feladatokat helyben kell minden iskolai közösségnek kijelölni, és ezt a tervezést

már most el kell kezdeni. Finnországban pár hétre visszatérhettünk az iskolába a tanév végén, tehát a gyermekek nagy többségével személyesen is találkoztunk, de azokban az országokban, ahol online zárult a tanév, ősszel sok meglepetésre lehet számítani. Mi a 7–9. osztályos (az általános iskola három utolsó évfolyama Finnországban – szerk. megj.) gyermekeken azt láttuk, őket viselte meg leginkább a közösség hiánya. Láttuk rajtuk, alig várták, hogy egymás közelébe kerülhessenek, képtelenség volt fizikai távolságtartásra bírni őket. Ugyanakkor sok gyermeknek igen nehéz volt az otthon eltöltött idő. Ami nálunk korábban soha nem történt, valaki napokon át újra és újra befújta graffiti spray-vel a nyolcadikosok egyik vécéjét… Ez nyilvánvaló jele annak, hogy valami nincs rendben, egyikük valamit el szeretne mondani, valamiért magára szeretné vonni a figyelmünket… Ilyen kétségbeesett „kiáltásokra” számítani lehet mindenfelé… Minden iskola, osztály

helyzete más, de egy általános tanácsom azért lenne a pedagógusok számára: Szépen kérem, mielőtt ősszel belelovallnánk magunkat az előző félévből elmaradt tananyag sürgős pótlásába, adjunk időt, hogy a gyermekek elmondják, leírják, kifejezzék, hogyan élték meg ezt az időszakot és a nyári szünetet… Miután a tanár birtokába kerül ennek a gyermekektől kapott értékes „tudásnak", miután megértette minden gyermek helyzetét, csak azután kezdjen hozzá a „tanításhoz".

(Az interjú első része egy, az Uusi Tie finn magazin április 23-i számában megjelent, Tuuli Korpela által készített interjú felhasználásával készült, a kiadó engedélyével.

Fotók: Janne Ylitalo és Jukka Sinnemäki)